

Управління культури
Черкаської обласної державної адміністрації
КЗ «Обласна універсальна наукова бібліотека
імені Тараса Шевченка»
Черкаської обласної ради

Професіоналізм + креативність = сучасний бібліотекар

Методичні рекомендації

Черкаси 2018

Професіоналізм + креативність = сучасний бібліотекар: метод. рекомендації / КЗ «ОУНБ імені Тараса Шевченка» Черкас. обл. ради; авт.-уклад. І.В. Терещенко. – Черкаси. – 24 с.

Підготувала
Редактор
Відповідальний за випуск
Комп'ютерний набір

І.В. Терещенко
В.К.Величко
Л.П.Капкаєва
І.В. Терещенко

Підписано до друку 17.09.2018.Тир.35.Ксерокс ОУНБ імені Тараса Шевченка
© Комунальний заклад «Обласна універсальна наукова бібліотека імені
Тараса Шевченка Черкаської обласної ради, 2018р.

Інформаційні потреби сучасної людини, популярність Інтернету та комунікаційних технологій висувають нові вимоги до бібліотечних фахівців, змушуючи їх по-новому поглянути на традиційні бібліотечні функції та форми роботи, в умовах децентралізації активізувати свої зусилля для того, щоб довести свою значимість та необхідність громаді.

Престиж бібліотеки, в першу чергу, залежить від рівня та комфортності бібліотечно-інформаційного обслуговування, тому сучасний бібліотечний фахівець покликаний бути не тільки носієм високої загальної і професійної культури, але, водночас готовим до змін, які відбуваються в інформаційному суспільстві, оперативно реагувати на вимоги часу, щоб не втратити провідну роль у наданні інформації та послуг.

Головною умовою розвитку інформаційного культурного простору є професіоналізм та креативність працівника. Дедалі більшого значення набувають такі чинники, як ініціативність, комунікативність, інноваційність, компетентність, прагнення і здатність до отримання знань.

Професіонал – це людина, спеціаліст своєї справи. Важливою складовою професіоналізму є вміння подати себе. Самоподача слугує індикатором для визначення професійної та комунікативної компетентності бібліотекаря.

У контексті професіоналізму доречно згадати й про таке поняття, як креативність.

Креативність - це творча, новаторська діяльність, яка залежить від багатьох факторів: досвіду, знань, таланту, інтуїції та спроможності мислити по-новому. Головною складовою креативності є розуміння того, для чого і для кого щось створювати, як створювати, що саме створювати.

Інструментом що визначає пріоритети, завдання та першочергові дії для ефективного розвитку галузі, зокрема бібліотечних фахівців, є ухвалена Кабінетом Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 219-р Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року **“Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України”**. Вона визначає, що одним зі стратегічних напрямів розвитку бібліотечної справи є "забезпечення

чення професійного розвитку персоналу бібліотек, оновлення системи бібліотечно-інформаційної освіти та підвищення кваліфікації". Реалізація цих завдань передбачає: актуалізацію системи знань, умінь і навичок бібліотечних фахівців та їх безперервної освіти відповідно до міжнародних стандартів .

Сьогодні бібліотечний фахівець має відповідати таким вимогам:

- навчатися впродовж життя;
- вміти працювати віддалено;
- бути функціональним;
- працювати на стику професій;
- удосконалювати знання з ІТ-технологій;
- вміти керувати потужними цифровими архівами;
- аналізувати і розподіляти великі обсяги інформації;
- займатися самоосвітою;
- бути універсальним;
- вміти творчо мислити;
- цілеспрямовано досягати цілей;
- володіти комп'ютерною, мережевою грамотністю, та навіть кількома мовами.

Важливим для бібліотекаря є безперервна інформаційна освіта, навчання впродовж життя. Це завдання розглядається як ступеневий процес розвитку бібліотечного фахівця, що складається:

- отримання фахової освіти,
- постійне підвищення кваліфікації, як невідемна складова профільної діяльності, що визначає її якість та здійснюється на основі використання інноваційних методів навчання і професійного розвитку (дистанційна освіта, майстер-класи, онлайн - тренінги, відеокурси, конференції та круглі столи, консультації тощо);
- самонавчання, що супроводжує всі етапи професійного зростання фахівця. Його основою є самостійне творче зростання, самовдосконалення через системне ознайомлення з фаховою періодикою, відвідування тренінгів і майстер-класів, конференцій, презентацій та ін.

Немає сумнівів, що в сучасних бібліотеках потрібні спеціалісти високої професійної кваліфікації. Стрімке входження в біб-

ліотечну практику інформаційних технологій, модернізація структури і новий зміст роботи бібліотек потребують регулярно оновлення професійних знань, постійного особистісного розвитку, підвищення кваліфікації з максимальною ефективністю.

В бібліотеках України здебільшого склалася багаторівнева система підвищення кваліфікації, яка характеризується інтеграційними процесами на міжбібліотечному та міжвідомчому рівні.

На міжвідомчому рівні для розвитку професійної компетенції бібліотечних фахівців багато навчальних заходів проводить Українська бібліотечна асоціація (УБА). УБА сприяє розвитку бібліотечно - інформаційної галузі та бібліотечної професії в Україні, професіоналізації бібліотечно-інформаційних працівників. Усі конференції, семінари, тренінги цієї організації сприяють розвитку інноваційних підходів та успішному обміну професійним досвідом найбільш активних та внутрішньо вмотивованих фахівців бібліотек. У практиці організації курсів підвищення кваліфікації застосовуються активні методи навчання: проведення майстер-класів, семінарів, тренінгів для бібліотекарів, що передбачають отримання нових знань і набуття практичних умінь. Однією з міжбібліотечних форм підвищення кваліфікації є проведення Українською бібліотечною асоціацією (УБА) літніх та зимових шкіл молодих бібліотекарів, на яких фахівці досліджують актуальні проблеми бібліотечної діяльності, захищають власні проекти, генерують креативні ідеї. На міжбібліотечному рівні проводяться конференції, семінари, тренінги, бібліотекознавчі та професійні студії. На цих заходах розглядаються питання інтеграції національного науково інформаційного простору, проблеми адаптації бібліотек до умов цифрової культури, оновлення і модернізації бібліотек, створення та поповнення електронних бібліотек, сучасні тенденції роботи з бібліотечними кадрами.

Останнім часом все більше уваги приділяється наданню відкритого доступу до електронних ресурсів у бібліотеках, використанню мережових технологій у розвитку сучасного інформаційного простору, бібліотечній освіті та мотивації співробітників у сучасних умовах, інноваціям та тенденціям розвитку інформа-

ційно-бібліотечної сфери та іншим важливим напрямом розвитку сучасної бібліотечної справи. Ці актуальні питання піднімаються на міжнародних конференціях та інших заходах у багатьох бібліотеках, зокрема у Національній бібліотеці України ім. В. І. Вернадського, Національній парламентській бібліотеці України, Науковій бібліотеці університету «Києво-Могилянська академія», Науково-технічній бібліотеці Національного університету «Львівська політехніка», Науковій бібліотеці ім. М. Максимовича, Львівській національній науковій бібліотеці України імені В. Стефаника. Відвідування фахових конференцій – досить дієвий спосіб підвищення кваліфікації. Виступи з доповідями, обмін професійним досвідом, обговорення дискусійних питань сприяють особистісному професійному удосконаленню та формуванню нового бібліотечного світогляду

Але найбільшу кількість бібліотечних фахівців можливо навчати та підвищувати їхній фаховий рівень у межах своїх бібліотек. Для самовдосконалення варто використовувати такі форми навчання:

Вебінари – заняття онлайн. Перспективною і актуальною формою міжбібліотечного блоку підвищення кваліфікації є участь в онлайн-конференціях та вебінарах. Вебінар, як формат дистанційного навчання, здатний стати серйозною альтернативою традиційним формам підвищення кваліфікації. Вебінар – чи не єдина технологія, що дозволяє одночасно провести інтерактивну консультацію, навчальне заняття з великою кількістю учасників і забезпечує повну взаємодію з аудиторією та ведучим. До того ж, запис його проведення залишається на сервері й може бути використано у процесі подальшого навчання.

Клуб бібліотечного лідера можна створити з метою сприяння послідовному зростанню фахового рівня бібліотекаря від етапу до етапу, ґрунтуючись на розширенні кругозору і ерудиції, формуючи вміння ефективної комунікації і роботи в команді, навичок нестандартного мислення.

Мейкерспейс - це публічний простір, де можна користуватися обладнанням, спілкуватися з однодумцями і придумувати дивовижні винаходи. Це місце, де можуть створювати проекти

своїми руками або за допомогою техніки й розвивати свій креативний, інноваційний, підприємницький, науковий потенціал. Мейкери об'єднуються і створюють творчі майстерні. А бібліотеки можуть виділити простір для таких майстерень.

Методичний млин – організатори млину методично переробляють велику кількість інформації, узагальнюють та пропагують цікаві, неординарні, творчі ідеї.

Методичний турнір – пошук, розвиток, підтримка нових ідей, шляхів, вирішення актуальних проблем розвитку бібліотечної справи.

Методичний фестиваль – багатопланова разова форма пропаганди бібліотечного досвіду, яка передбачає обмін досвідом роботи, упровадження нових бібліотечних знахідок.

Методичний фрістайл – в перекладі з англійської означає «вільний стиль». Саме тому всі учасники у вільному стилі без будь яких обмежень можуть розповідати про свій досвід. Фрістайл – це завжди щось нове і цікаве, це завжди заряд нової енергії.

Сучасний бібліотекар – професіонал має володіти наступними навиками:

- здійснювати відбір, аналіз, оцінку, систематизацію, моніторинг, організацію, зберігання, поширення й надання в користувачам інформації та знань у будь-яких форматах;
- використовувати методи систематизації, пошуку, збереження, класифікації інформації для різних типів носіїв;
- використовувати сучасні прикладні комп'ютерні технології, програмне забезпечення, мережеві та мобільні технології;
- аналізувати закономірності функціонування потоків і масивів документів та електронних даних;
- впроваджувати інноваційні технології та послуги, щодо підвищення якості обслуговування користувачів;
- використовувати PR та інші прикладні соціокомунікаційні технології в умовах сучасної інформаційно-технологічної інфраструктури;

— застосовувати принципи проектування баз даних, інформаційних систем, соціальних та інших комп'ютерних мереж, електронних бібліотек та архівів;

— створювати, наповнювати та забезпечувати функціонування веб-сайтів і веб-спільнот у мережі Інтернет;

— самостійно навчатися та підвищувати рівень інформаційної культури.

Основним базисом змін має стати професійний простір, тобто готовність команди до змін, пошуку креативу та інновацій, що не суперечать статусу закладу. Мова йде про перегляд місії бібліотеки та бібліотекаря, орієнтир не лише на постійних користувачів, але і на громаду. Працівник бібліотеки має бути менеджером і разом з тим соціальним працівником, психологом, педагогом, організатором дозвілля. Сьогодення вимагає відходити від стандартних стереотипів і впроваджувати творчі, сміливі ідеї. Від сформованого професійного простору залежить імідж закладу, гідний рівень його серед громади.

Для фахівця недостатньо володіти лише професійними знаннями та вміннями, бажання навчитися мислити творчо, прагнення до прогресивних змін забезпечує реалізацію задумів. На сайтах, в соціальних мережах бібліотечні працівники діляться досвідом, ведуть обговорення інноваційних процесів, які відбуваються у бібліотечних закладах. Варто запозичити не все, а найефективніше, враховуючи доцільність та реальні можливості без застосування фінансових витрат.

Сучасна бібліотека повинна бути багатогранною, створювати для населення максимально комфортне середовище. Тому так важливо сьогодні не обмежуватися традиційними формами роботи, а шукати **інноваційні, нетрадиційні форми** популяризації бібліотечних ресурсів, ширше впроваджувати такі форми масової роботи:

Бібліо-крос – акція, спрямована на залучення до читання книг з однієї тематики або за конкретний час. Виграє той читач, який прочитає найбільшу кількість книг.

«Підвішена книга» – акція популяризації читання. Будь-який читач може на один тиждень «підвісити» свою найулюб-

ленішу книгу зі своїм відгуком, рецензією. Акцію можна проводити не тільки у стінах бібліотеки, а і в онлайні – на сторінках соцмереж. Рекомендуємо проводити цю акцію приблизно 3 місяці, а за результатами проведення доцільно скласти рекомендаційні списки улюблених книжок активних читачів-учасників, а також скласти рейтинг найцікавіших книг бібліотеки. Результат акції – активізація читання, збільшення кількості книговидач на абонементі; складання читацьких рейтингів найцікавіших книг і найактивніших читачів, проведення творчих конкурсів за самими читаючими книгами.

Флешмоб, як особливий метод інформаційно-комунікаційної взаємодії, являє собою заздалегідь заплановану масову акцію, яка передбачає появу великої групи людей в громадському місці і подальше виконання нею попередньо обумовлених дій. Як правило, добровольців для участі у флешмобі шукають через соцмережі, форуми та інші інтернет-ресурси. Цікавими стануть бібліотечні флешмоби: "Прихили своє серце до книги", «Читання – ось найкраще навчання». Цим методом можна послуговуватися для акцентування уваги суспільства на темах чи проблемах, пов'язаних із бібліотекою як серцевиною освіти й культури.

Для наочної популяризації документних ресурсів пропонується для використання :

- виставка-вікторина - передбачає експозицію літератури, яка допомагає читачеві відшукати відповіді на запитання вікторини;

- виставка - вернісаж - демонстрація картин або репродукцій;

- виставка-діалог - експонується література авторів з діаметрально протилежними поглядами на певну проблему;

- виставка - роздум - представленням двох чи більше поглядів на проблемне питання;

-виставка - колаж - має рекламно-інформаційний характер («Я і мистецтво», «Я молодий»);

- експрес – виставка - позапланова оперативна виставка з актуальної теми;

- виставка – досє - експозиція документів, що засвідчують певні факти; виставка видань творів з певної проблеми - користувачеві надається можливість самостійно визначити свою позицію, дати відповідну оцінку події, явищу;

-озвучені книжкові виставки, «звукові» виставки – огляди, екскурсії;

- виставка – питання - експозиція книг, у яких читачі знайдуть відповіді на заздалегідь оголошені питання;

- виставка - подорож - література про подорожі, відкриття;

- виставка – аукціон, презентації - поєднують літературу про окремого народного майстра чи окремих вид народної творчості з популяризацією самих виробів;

- електронна виставка – це показ сторінок певної книги через слайди, супроводжується виступом бібліотекаря;

- мультимедійна виставка - поєднання різних форм подання інформації: текстової, графічної, звукової, нерухомих та рухомих зображень;

- творча галерея - розгорнута тематична експозиція, яка презентує результати творчої діяльності науковців, бібліотекарів, читачів;

- виставки – інсталяції з будь-якої теми та інші.

Огляди, Реклама книги, бібліотеки:

– Бібліофреш – (від англійського слова fresh – свіжий) – бібліографічний огляд новинок.

– Бібліошопінг це книжковий аукціон – ігрова форма реклами книги. Кожен учасник представляє по одній раніше прочитаній книзі так, щоб у присутніх виникло бажання її «купити» – прочитати. Виграє той, хто набрав найбільше голосів учасників.

– Бібліокафе або книжкове кафе – ігровий варіант інформаційної роботи зі старшокласниками, де на «закуску» подають пізнавальну літературу, на «основну страву» можна запропонувати найцікавіші книги вашого фонду (як класику, так і сучасну літературу), а на десерт – найновіші книги.

– Буктрейлер – невеликий відеоролик, який включає в себе найяскравіші моменти книги, візуалізує її зміст. Основне завдання – представити читачеві книгу і рекомендувати її до прочитання. Тривалість буктрейлера – не більше 3-х хвилин.

– Бібліотечне графіті – запропонувати своїм активним читачам прикрасити стіни бібліотеки чи книжкові полиці власними малюнками. Це буде і реклама книги чи улюбленого героя, і реклама бібліотеки.

Масова робота:

– Бібліо-Квест («пошук»), Бібліо-Кешинг (сховище), Бібліо-занурення, Бібліо-Бродилки – інтерактивні пригодницькі ігри, учасники яких пересуваються пунктами, знаходять і виконують завдання, долають перешкоди в рамках загального сценарію. Та група учасників, яка досягає фінішу першою – отримує змогу розгадати головну таємницю і отримати суперприз.

– Бібліо-занурення має відмінність: команди учасники відшукують інформацію, кожна за своєю темою, у будь-яких джерелах. Наприклад: тема «Метелики» – команда шукає все про метеликів у книгах, періодиці, інтернеті, електронному каталозі....

– Літературна Печа-куча (у перекладі з японської – «болтовня») – це представлення коротких доповідей, спеціально обмежених за формою і тривалістю. Літературна печка-куча проходить у традиційному форматі: учасники готують доповіді, доповнюючи їх яскравими презентаціями із 20 слайдів. Час для показу і представлення одного слайду 20 секунд. Тож виступ одного учасника займає приблизно 6-7 хвилин. Теми виступів можуть бути найрізноманітнішими і від улюблених книг чи героїв до улюбленого хобі. Між виступами учасників аудиторія може обмінюватися думками чи ставити запитання.

– Літературний ярмарок – комплекс невеликих, але різнопланових заходів, які проходять одночасно. Це можуть бути вікторини, конкурси, зустрічі з цікавими людьми, номери художньої самодіяльності, ігри, розіграші призів.

– Книжковий, поетичний батл, батл цікавих фактів – змагання між окремими читачами, кожен з яких «захищає» свою

книгу, вірш чи цікавий факт. Може проводитися за певною темою.

– Бібліотечний журфікс – зустрічі з цікавими людьми різноманітних професій, які проводяться в один, задалегідь обраний день, і супроводжуються широкою рекламою.

– Бібліотечний Non-stop – під час цього заходу бібліотека протягом дня представляє собою майданчик для відкритого інтерактивного спілкування з цікавими творчими людьми.

– Скайп-спілкування, скайп-зустрічі – проходять у форматі зустрічі читачів з читачами, читачів з письменниками.

– Літературні піжмурки – бібліотекар пропонує читачам взяти додому і прочитати книги із спеціальної підбірки, де книжки будуть обгорнуті щільним папером і читачі не будуть знати назви книг. Потім можна провести ігрову програму, де бібліотекарі будуть ставити запитання, а читачі вгадувати і тим самим знайомитися зі своїми «секретними» книгами. Як варіант, читачі можуть ще й відшукувати книги у фонді бібліотеки.

– Літературний слем – форма роботи, спрямована на розвиток творчості читачів. Це літературне змагання, в центрі якого є презентація власних творів, де кожен з учасників читає свої твори у різних номінаціях, отримуючи бали від журі.

Бібліотека за межами бібліотеки:

– Бібліотечний, літературний десант – виїзний захід з метою інформування користувачів про книги, послуги.

– Бібліотечний бульвар – захід, який проводиться на вулиці з метою реклами книги та читання.

Такі цікаві, нетрадиційні форми роботи можна використати для реклами бібліотеки та популяризації книг.

На жаль, бібліотекарі, не завжди використовують у своїй діяльності вище перелічені навички. Досвід свідчить про те, що в свідомості деяких бібліотечних спеціалістів переважають елементи щоденності, а не професійності та креативності. Тому можна зробити висновок: допоки спеціаліст сам не відчує потребу в підвищенні кваліфікації, а точніше, не усвідомить, що має набувати професіоналізм, результату позитивного не буде. Кожний спеціаліст має відповідати особисто за своє професійне зро-

стання, а керівник – за зростання фахового рівня всіх своїх підлеглих. Тому так важливо стимулювати ініціативи і відповідальність самих працівників. Сьогодні бібліотекар – це дійсно унікальна і багатогранна професія, бібліотекар повинен вміти все, йти в ногу з часом, бути сучасним і тільки тоді бібліотеки стануть успішними і потрібними громаді!

Список рекомендованих джерел:

1. Бібліотечна професія: безперервне навчання/ Національна парламентська бібліотека України. – К., 2007. –51 с.
2. Білик О. Бібліотеки та питання професіоналізації кадрів / О. Білик // Бібліотечна планета. – 2011. – № 2. – С. 26-29.
3. Богун Н. Корпоративна культура в бібліотеці / Н. Богун // Бібліотечна планета. – 2013. – № 1. – С. 11-13.
4. Вилегжаніна Т. Бібліотечна професія в сучасній Україні/ Т. Вилегжаніна // Бібліотечна планета. – 2012. – № 3. – С. 5-6.
5. Вилегжаніна Т. Закон про культуру: що далі? / Т. Вилегжаніна // Бібліотечна планета. – 2011. – № 1. – С. 4-5.
6. Воскобойнікова-Гузева О. До питання вироблення консолідованої стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України/ О. Воскобойнікова-Гузева // Бібліотечна планета. – 2013. – № 1. – С. 6-10.
7. Горобець О. Творчий пошук – запорука успіху : [бібліотечна освіта, підвищ. кваліфікації] / О. Горобець // Бібліотечний форум України.–2012.– № 4. – С. 31.
8. Грабар Н. А. Трансформація професійної свідомості бібліотечних фахівців / Н. А. Грабар // Бібліотекар ХХІ століття: нові стандарти професії : матеріали Міжнар. наук.-практ. віртуал. конф., лютий-червень 2008 р. / Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка ; уклад. А. Л. Шалиганова. – Х., 2009. – С. 9-15.
9. Пашкова В. Міжнародний кодекс етики / В. Пашкова // Бібліотечна планета. – 2012. – № 3. – С. 8-9.

10. Проценко Т. Формування іміджу сучасної бібліотеки / Т. Проценко // Бібліотечна планета. – 2013. – № 3. – С. 10-12.

11. Рекомендації VII Всеукраїнської науково-практичної конференції. Бібліотека і книга в контексті часу / Тема року: «Публічні бібліотеки: традиції і сучасність», м. Київ, 17-18 квітня 2013 р. // Бібліотечна планета. – 2013. – № 2. – С. 29-30.

12. Романюк О. Система підвищення фахового рівня працівників публічних бібліотек Києва / О. Романюк // Бібліотечний форум України. – 2011. – С. 37-40.

13. Сидоренко Л. Навчання бібліотечного персоналу – запорука успішного розвитку громад / Л. Сидоренко // Бібліотечний форум України. – 2013. – № 2. – С. 26-27.

14. Тарлінська О. Сучасний бібліотекар: професіонал та особистість : [з досвіду роботи б-к Запоріж. обл.] / О. Тарлінська // Бібліотечна планета. – 2009. – № 1. – С. 40-41.

15. Український бібліотекар: минуле, сучасне, майбутнє. Постановка та дослідження проблеми : матеріали наук. конф. / уклад. С. Навродська ; Нац. парлам. б-ка України. – м. Київ., 2000. – 88 с.

16. Шевченко І. Нові підходи до організації підвищення кваліфікації бібліотекарів: розвиваємо дистанційне навчання / І. Шевченко // Бібліотечний форум України. – 2009. – № 3. – С. 32-35.

Видавець: КЗ «ОУНБ імені Тараса Шевченка»
18000 м. Черкаси, вул. Байди Вишневецького, 8
Електронна адреса: ounb@library.ck.ua
Науково-методичний відділ : metod@library.ck.ua